Nhà th□ Ph□□ng Đài (1932-2016)

Nh□ng ngày này, l□i ch□y nh□ c□ lông công. Anh trai n□m B□nh vi□n 115. M□ n□m B□nh vi□n Phú Phu□n. Hôm tr□□c, đi phúng đi□u nhà th□ Ph□□ng Đài. C□m th□y đ□i trôi qua nhanh quá. Nh□ có g□i ý, thúc gi□c c□a b□n th□ Phan Hoàng m□i thu x□p th□i gian vi□t bài v□ ng□□i quá c□. Mà không th□ không nh□c l□i m□t k□ ni□m cũ. Đã cũ. Vi□t r□ng:

“Trong đ□i ai cũng m□t l□n đi c□□i v□, ch□ng h□n ba m□□i năm tr□□c tôi cũng th□. Theo k□

ho□ch c□a ngày qua nhà đàng gái, ba tôi t□ Đà N□ng có m□t t□i Sài Gòn lúc 8 gi□. Th□ nh□ng do tr□c tr□c tàu xe nên không th□ đúng h□n. M□i vi□c đã chu□n b□ đâu ra đó, đã □n đ□nh, không th□ ch□m tr□. Không còn cách nào khác, m□i ng□□i đã "b□u" nhà th□ Ph□□ng Đài đ□i di□n cho đàng trai. Tháp tùng đi theo, ngoài "nhân v□t chính" là tôi, còn có các b□n bè văn ngh□ nh□ nhà th□ Đ□ng Nguy□t Anh, Tr□n H□u Dũng, Đoàn Vy, Xuân Huy, Tr□□ng Nam H□□ng, Đoàn V□ Th□□ng... May quá, sau ph□n chào h□i đúng chóc "gi□ song h□" c□a "ngày lành tháng t□t" t□i nhà gái, ba tôi k□p th□i có m□t trong ph□n nghi l□ chính th□c.

T□ s□ vi□c đó, tôi đã th□t s□ xem nhà th□ Ph□□ng Đài là "má nuôi".

S□ dĩ, tr□□c đó, tôi có m□i thân tình v□i v□i nhà th□ n□ n□i ti□ng c□a mi□n Nam, tác gi□*Đ□t m□* (1965),
Hi□n l□ mùa th□
(1971) cũng là t□ nhà văn S□n Nam. Th□nh tho□ng, tôi ch□ ông đ□n thăm, trò chuy□n v□i các b□n văn ngh□ cùng th□ v□i ông. L□n n□, t□i nhà riêng trên đ□□ng Thích Qu□ng Đ□c c□a nhà th□ Ph□□ng Đài, cô đã t□ng tôi t□p
Hi□n l□ mùa th□.
Trong đó, nhà văn S□n Nam vi□t T□a, kh□ng đ□nh: "Ph□□ng Đài là nhà th□ tranh đ□u". Và ông lý gi□i: "Th□ Ph□□ng Đài ch□ng t□ r□ng đ□u tranh cho dân t□c là đ□ tài chan ch□a nhi□u tình c□m. Và ca ng□i tình c□m cá nhân ch□a h□n là □y m□, là l□c h□u n□u thi nhân giàu lòng yêu T□ Qu□c. M□□i m□y năm qua, Ph□□ng Đài không còn là ng□□i cô đ□c. Vì ng□□i đang yêu T□ Qu□c, ng□□i đau kh□ vì chi□n tranh m□i ngày thêm đông và đang có nh□ng hành đ□ng tích c□c".

Do ho□t đ□ng trong phong trào yêu n□□c: *"Lên đ□□ng tay m□nh dìu tay y□u/ Thôi h□t t□ đây b□□c đ□c hành",* nhà th□ Ph□□ng Đài đã b□ chính quy□n Sài Gòn b□ tù. Nhi□u ph□ n□ mi□n Nam trong tù ng□c đã sinh con, nhà th□ Ph□□ng Đài đã vi□t v□ tr□□ng h□p c□a chính mình:
"Sinh con, lính gác tù bên c□nh/ Trong đau kiêu hãnh n□ v□□n đ□i/ Nhìn con c□□i xóa ni□m băng ho□i/ M□ m□ng thành chim c□t cánh bay" (L□i này cho Ph□□ng Dung).
Hình □nh chim b□ câu, t□□ng tr□ng cho hòa bình, th□i □y đã đ□□c nhi□u nhà th□ mi□n Nam s□ d□ng. Ngay c□ nhà th□ mi□n Nam nh□ Chim Tr□ng, có l□n cho bi□t sau Hi□p đ□nh Geneve, t□ tên th□t H□ Văn Ba, ông ký bút danh đó cũng không ngoài m□c đích đ□u tranh cho th□ng nh□t đ□t n□□c. Nhà th□ Ph□□ng Đài cũng t□ng tâm ni□m:
"M□ đ□n mùa xuân th□m n□ đào/ Mùa xuân Nguy□n Hu□ ph□t c□ cao/ Ngàn hoa n□ cánh, b□ câu hi□n/ Th□ đ□ v□□n xuân ng□p ánh sao".

T□□ng cũng nên nh□c l□i, khi hay tin nhà th□ Ph□□ng Đài qua đ□i, nhà văn Bích Ngân là ng□□i tr□□c nh□t loan tin trên trang web c□a H□i Nhà văn TP.HCM. Có thông tin này c□n l□u ý, t□ bài

th□ *L□i này cho Ph□□ng Dung: "M□ t□ng con theo g□□ng bà ngo□i/ Gia tài b□t khu□t là n□i đây/ Là ni□m tin t□□ng trong truy□n th□ng/ Là nh□c nh□n trong hãnh di□n này"..* nhà văn Bích Ngân cho bi□t: "Bà ngo□i" trong câu th□ là nhà báo nhà th□ Song Thu, thân m□u c□a nhà th□ Ph□□ng Đài, m□t nhà ho□t đ□ng cách m□ng ti□n b□i. Nhà th□ Ph□□ng Đài còn là cháu g□i nhà th□ Ph□m Phú Th□ (m□t đ□i th□n tri□u nhà Nguy□n và là m□t trong s□ ng□□i có quan đi□m canh tân đ□t n□□c trong nh□ng năm n□a cu□i th□ k□ 19), ng□□i có khí ti□t thanh cao, là ông c□ ngo□i".

Sinh th□i, nhà th□ Ph□□ng Đài cũng nhi□u l□n k□ tôi nghe v□ chi ti□t v□a nêu. T□p chí*Ph□ Thôn*g, t□ s□ xu□t b□n đ□u năm 1960, Di□u Huy□n (bút danh c□a nhà th□ Nguy□n V□) có vi□t lo□t bài *Các thi sĩ cu□i cùng c□a th□ h□ lão thành,*
ta th□y tác gi□ bài th□ n□i ti□ng
G□i Tr□□ng T□u
đã x□p n□ sĩ Song Thu chung "chi□u làng văn" v□i các c□ □ng Bình Thúc Gi□ Th□ (thân ph□ Tôn N□ H□ Kh□□ng), Th□□ng Tiên (con c□a trai c□a v□ ch□ng nhà th□ Lê Quang Chi□u - Tr□n Ng□c L□u), Cao Ng□c Anh (ái n□ c□a c□ Cao Xuân D□c, cô ru□t nhà ngôn ng□ h□c Cao Xuân H□o), Song Thanh… Nh□c l□i chi ti□t trên, đ□ th□y r□ng nhà th□ Ph□□ng Đài cũng thu□c h□ng "con nhà nòi", có n□p th□ h□□ng truy□n th□ng.

Sau năm 1975, nhà th□ Ph□□ng Đài v□n ti□p t□c sáng tác, có th□ k□ đ□n*Đi gi□a mùa th□, N□ng hoàng hôn...*□ Có l□ □n t□□ng nh□t là t□p th□
S□i m□a h□ng
, nhà th□ Lê Giang c□m nh□n tinh t□, chính xác: "H□n th□ v□a hi□n d□u, nh□ nh□, t□ t□n, v□a ray r□t, băn khoăn, mong mu□n th□ l□. Ph□□ng Đài luôn gói ghém m□t ch□ Tâm r□ng r□ng l□p lánh". Nh□c l□i k□ ni□m v□ nhà th□ Ph□□ng Đài, tôi không th□ quên ch□ Cúc - con gái c□a cô, cũng có th□i gian làm vi□c t□i Văn phòng H□i Nhà văn TP.HCM. Ch□ xinh đ□p, hi□n lành và có khuôn m□t gi□ng nh□ m□. Ngày đó, anh em làm th□ tr□ chúng tôi th□□ng ghé thăm m□ con cô và bàn lu□n th□, đ□c th□ cho nhau nghe.

Nay vĩnh bi□t nhà th□ Ph□□ng Đài, xin chép l□i bài th□ *Đ□n thăm m□*, tôi đã vi□t trong khu v□□n nhà th□ Ph□□ng Đài t□ năm tháng □y, đã in báo Văn Ngh□ TP.HCM s□ 496 (ra ngày 4.9.1987) nh□ nén nhang đ□a ti□n ng□□i đi:

Con đ□n thăm bóng trăng v□□n m□
□ Sài Gòn l□i nh□ đi□u dân ca
Vòm câu xanh h□nh phúc gi□a sân nhà
Treo v□t trăng cong mang hình lá bi□c

Trăng v□□n m□ b□n mùa r□t tuy□t
Màu tình yêu th□p sáng ch□ con ng□i
Trăng d□u dàng □p úng mãi trên môi
M□ đ□c ca dao tình sâu nghĩa n□ng

Gi□ng c□a m□ ng□t ngào g□o tr□ng
Có cánh cò tr□ng bi□c C□u Long Giang
B□□c trong v□□n cây ng□ đi gi□a cung đàn
Cây trái th□m tho v□ đây h□i ng□

Dòng sông n□i đâu mà con nghe sóng v□
Th□p thoáng mùi h□□ng vú s□a tím tr□i
Nghe nh□p chèo sông n□□c hát à □i!
Đ□ng hoài trong con bài th□ m□ đ□c

Trăng c□a th□ b□nh b□ng trên mái tóc
V□□n cây xanh nh□ lòng m□ ân tình
Con ng□i võng nhà m□ gi□a n□i thành
Nh□ b□i xu□ng trong ca dao h□i bé

Ch□t rung lên m□t b□y chim se s□
Bay v□ đây □m áp bóng trăng lên
Thăm m□ m□t l□n có l□ ch□ng h□ quên
Làn đi□u dân ca ng□t ngào g□o tr□ng

Thoáng đó, “má nuôi” c□a tôi - nhà th□ Ph□□ng Đài “m□t ch□ Tâm r□ng r□ng l□p lánh” đã thu□c v□ th□ gi□i c□a “ng□□i muôn năm cũ”.

Th□ h□i, lòng sao không bu□n?”.

L.M.Q